

HIT – TUDOMÁNY – KÖZÉLET
A DEBRECENI TUDOMÁNYEGYETEM REFORMÁTUS
HITTUDOMÁNYI KARA (1914–1950) PROFESSZORAINAK
ÉLETRAJZI ADATTÁRA ÉS ÉLETÚTLEÍRÁSA

Összeállították Kovács I. Gábor, Takács Árpád,
szerkesztette Kovács I. Gábor,
(Magyarországi egyetemi tanárok életrajzi adattára 1848–1944. II.)
ELTE Eötvös Kiadó, [Budapest], 2014, 220 lap

A Kovács I. Gábor docens vezetésével felállott történeti szociológiai kutatócsoport az elitkutatás egyik fontos szegmensének, a tudás-elit legfőbb birtokosainak, az egyetemi tanároknak csoportját vizsgálja a szabadságharc, a dualizmus és a két világháború közötti időszakban, pontosabban 1848. ápr. 11. és 1944. okt. 15. között kinevezett egyetemi professzorokat veszi vizsgálat alá.

Az eredetileg szociológiai kutatásnak indult adatgyűjtés során hamar kiderült, hogy a tudás-elit és tágabb értelemben a középosztály vizsgálatához szükséges adatbázis készítése során elengedhetetlen annak pontos meghatározása, hogy ki/mi tartozik a vizsgálat tárgyához és ki/mi az, ami már nem. Az adatbázis készítésének hosszas és fáradságos munkája közben kristályosodott ki, hogy az adatbázis nemcsak alap lehet egy szociológiai elemzéshez, hanem már önmagában is értékes gyűjtemény, amelyet publikálni lehet nem csupán lexikonszerűen, hanem továbbmenve egy részletesebb adattár formában.¹

Az összegyűjtött hatalmas korpusz első részlete könyv alakban 2012-ben jelent meg, amely a zsidó származású egyetemi tanárokat gyűjtötte össze.²

Két év elteltével öröndetes módon megjelenhetett a gyűjtemény második kötete is, amely a Debreceni (1921-től 1945-ig Tisza István) Tudományegyetem 1914–1950 között létezett Református Hittudományi Karának tanszékein működött húsz nyilvános rendes és nyilvános rendkívüli tanár életét dolgozza fel.

A kötet első része (7–23.) egy tanulmány az 1848–1944 közötti magyarországi protestáns egyetemi tanárok életrajzi adattárához, mivel a szerzők szándéka szerint a jelen kötetet, amely a debreceni teológiai karral foglalkozik, követik továbbiak, amelyek a többi kar és a többi egyetem protestáns professzorait dolgozzák fel.

¹ Általános összefoglaló a sorozat előző kötetéről írott recenziómban. Gerundium (2015/1–2), 142.

² *Dizkrimináció – emancipáció – dizkrimináció: Zsidó és zsidó származású egyetemi tanárok*, szerk. Kovács I. Gábor (Magyarországi egyetemi tanárok életrajzi adattára 1848–1944. I.), ELTE Eötvös Kiadó, [Budapest], 2012.

A második (és egyben legnagyobb) egység (25–162.) maga az életrajzi adattár és életútleírás. Egy-egy professzor adattári lapja a következő adatokat tartalmazza: születési, halálozási adatok, eltemetés helye(!), szülők, nagyszülők(!) neve, foglalkozása. Ugyancsak ezek az adatok a testvéreiről, a feleségről, annak családjáról, valamint a gyermekekről. Középiskolai, egyetemi tanulmányok, oklevél, nyelvismeret. Tudományos fokozat, professzori kinevezés, egyetemi tisztségek. Ezután következik egy részletes, leíró életút. Végül a tudományos társulatokban betöltött funkciók, szerkesztőségi tagság, egyházi tisztségek, közéleti, politikai szerep, kitüntetések következnek, amelyet befejezőképpen (ez megint nagy újdonság!) a jövedelem, vagyon, gazdasági érdekelttség meghatározása zár.

A harmadik részben (163–203.) egy tanulmány található a Református Hittudományi Kar professzorainak származásáról és tudományos pályájáról az adattár alapján. A három nemzedékre (1914-ben, 1921–1930, illetve 1934–1947 között kinevezettek) tagolható, húsz professzorból álló gárdát származásuk, iskolázottságuk (külön kiemelve a külföldi egyetemi tanulmányokat!), tudományos pályára kerülésük, tudományos fokozatszerzéseik módoszatai szerint elemzi a kötet szerkesztője, általános tendenciákat felállítva és ezeket az egyéni – debreceni – politikai sajátosságok szerint árnyalva.

Az utolsó fejezetet (205–220.) a magyar református egyház, a református egyházkezületek történetéről szóló bibliográfia képezi.

Ahogy már a sorozat első kötetéről írott ismertetőmben említettem, csak csodálni tudom az adattár forrásainak bőségét és az azokból nyert információk krózsusi gazdagságát! Nem lehet eléggé hangsúlyozni, hogy milyen hosszú, fáradságos és aprólékos munka eredményezhet ilyen pompás tudományos tárházat. Tulajdonképpen csak az tudja értékelni igazán Kovács I. Gábor és társai munkájának gigantikus voltát, aki már maga is próbálkozott lexikon/adattár összeállításával.

Mindenképpen a magyar lexikológiának, a magyar tudománytörténetnek egy fontos alpművével lettünk gazdagabbak, és reméljük, hogy a megkezdett munka mihamarabb további megjelent kötetekkel hozza meg újabb gyümölcsseit!

Mudrák József